For dyr i danmark

Bekymringen for dyrs velfærd manifesterer sig mange steder i dagligdagen. Der laves økologisk og dermed også dyrevenlig mad i flere og flere institutioner, også skoler. De økologiske høns og fritgående grise har betydeligt bedre levevilkår end de fabriksopdrættede. Det kaldes *traditionelt* opdrættede, men er langtfra traditionelt, idet der overhovedet ikke er dansk landbrugstradition for, at eksempelvis søer skal føde så mange grise, at tusindvis dør. Hver dag.

Der er bred konsensus om, at dyr skal have det bedst muligt. Hvornår et dyr har det godt, er der imidlertid nogen uenighed om. Dyrenes Beskyttelses normer for dyrevelfærd synes noget anderledes end de pelsdyravleres, som gang på gang bliver afsløret med sårede og sandsynligvis lidende dyr. I den forbindelse er det vigtigt at huske, at dyr i naturen også lider. Lige nu humper der sikkert et rålam, haltende og skambidt af en ræv, rundt. Den falder snart om og dør, måske dræbt af ræven. Det er naturens orden.

Den daglige tale om dyrevelfærd går oftest på domesticerede dyr, husdyr. Hunden var det første dyr, mennesket tog til sig, og få vil i dag sige, at hunde under almindelige forhold lever et liv i lidelse. Lige så godt synes andre grupper af husdyr, de der er husdyr for sjov, kæledyrene, at have det. Mange har det måske for godt med hensyn til kostindtag. De er smælderfede. Svin, kvæg og fjerkræ er gennem årene blevet lige vel domesticerede. De er i mange tilfælde blevet presset ned på så lidt plads, at mange mener, det er manglende dyrevelfærd. Nogle kalder det dyrplageri.

Der er mange meninger om økologiske varers smag og sundhedsværdi, men blandt alle de, der køber de dyrere varer, er der enighed om, at det er godt for dyrevelfærden. Det økologiske marked kan i den sammenhæng siges at øge den mentale sundhed; vi spiser med god samvittighed.

En gruppe dyr i Danmark synes dog at blive glemt i debatten om dyrevelfærd. Det er dyrene i vore dyreparker og zoologiske haver. Vi kræver mere plads til det æg- og kødproducerende fjerkræ, men strudsen, den stolte løbefugl, vandrer sin endeløse gang på få meter i bure i vore storbyer.

Karen Blixen havde øje for den måde, vi behandler de vilde dyr på. Forfatteren, der lagde så megen vægt på, at mennesker, men også dyr, skal være i harmoni med deres skæbner eller natur, beretter fra Mombasas havn om to giraffer, der skal sejles til det, hun kalder et menageri, i Hamburg. Giraffernе stod i en trækasse på dækket af et skib. "Giraffernе drejede deres fine Hoveder fra højre til venstre, som om de var ganske forbavsede, hvad de jo kunde have Grund til at være. De havde aldrig før set Søen. Der var kun lige plads i Kassen til, at de kunde staa

op og ned derinde: Verden var med eet presset sammen omkring dem, havde forvandlet sig og lukket dem inde. De kunde ikke vide Besked med, de kunde ikke tænke sig den Nedværdigelse, de skulde til at sejle ind i. De var ædle, stolte, uskyldige Dyr, blide Pasgængere fra Sletten, de havde ikke nogen Forestilling om Fangenskab, Kulde, Stank, Kulrøg, Skab eller om den frygtelige Kedsommelighed i en verden, hvor intet sker." De indespærrede dyr i vore zoologiske haver får bedre og bedre vilkår, ingen tvivl om det, men det er med videnskabelig sikkerhed ikke nogen girafs natur at befinde sig i danske byer i et klima, der tvinger dem ind i opvarmede betonstalde om vinteren. Havde det været giraffers natur, havde de sikkert været en invasiv art i vore byer.

Gnuerne i Londons zoologiske have får ikke lov at vandre ret langt i tusindtallige flokke. Spækhuggerne i San Diegos "Sea World" får ikke lov at jage, dræbe og æde mange pingviner eller sæler. Tigrene i Berlins zoologiske have får ikke lov at ligge i skjul bag en busk for at springe på et gedekid og flå det. Og det er ganske unaturligt for antilopen at spise jordnødder fra menneskehænder. I en dyrepark herhjemme så jeg for nogle år siden en hanelefant stå på et betondække med en galvaniseret stålring om foden. Den var i brunst, og så *meget* dyr i brunst kan man ikke have gående frit. Den ville sikkert hellere have været ude at kæmpe med nogle andre elefanthanner om hunnernes gunst. I byernes dyrehaver knægter vi dyrs årtusindlange evolutionære tilpasning til de omgivelser, de rettelig har tilpasset sig. De skal æde og blive ædt. De skal flygte og kæmpe. Det er gazellens natur at blive ædt af løver og jaguarer, og som art holder de mere af det end at blive opfodret med gazellemad i storbyer for efter mange år at dø. Bedst gik det næsehornet, der var så uregerligt, at det måtte returneres til Afrika. Der kunne det i sandhed realisere alle de dyredrømme, der lå gemt dybt i dets urhjerne. Den væsentligste grund til, at næsehornet har sit horn, er, at det skal bruge det til brutalt at slås.

Det er af væsentlighed, at forældre, lærere og andre voksne, der tager børn i zoologiske haver og dyreparker, er bevidste om og fortæller børnene, at dette intet har med dyrenes sande natur at gøre. Skal de lære om naturen i realistiske omgivelser, skal de udstyres med en kikkert i Lille Vildmose og se og høre krondyrenes parringsleg. De skal til Limfjorden eller Vadehavet og kigge på sæler. De skal ud i skoven. Der skal de være musestille i lang, lang tid, for så kommer der nemlig et rådyr forbi, og et egern hopper rødt rundt i trætoppene. De skal ud i et af de mange fugleudkigstårne, der er placeret, så der ofte er mange fugle i nærheden. Eller de kan nøjes med at kigge på spurv og mejse ved foderbrættet. Og når de så bliver voksne og rige, kan de tage til Grønland eller Kenya og kigge på de vilde dyr der. Eller skyde dem. For det er nemlig dyrenes natur at blive nedlagt af mennesker. At tage børnene med ud i naturen kan måske give dem en anden oplevelse end at se på de få tommer, en computerskærm fylder, og måske også give en anden oplevelse end programmet "Animal Planet". I skoven lugter eller dufter naturen anderledes end på skærmen.

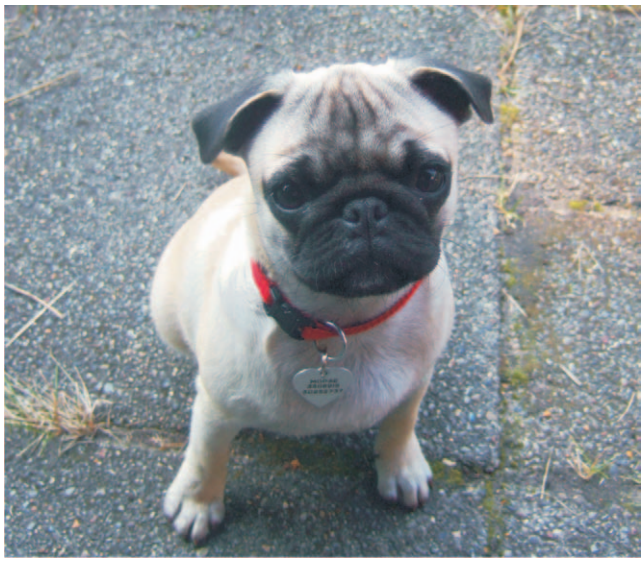

Et dyr, der er så domesticeret, at det kan være svært at overbevise nogen om, at det er i familie med ulven.

Karen Blixen fortæller videre om de to indespærrede dyr: "Giraffernе rører paa sig, og vaagner op i deres snævre Baas, der stinker af raadden Strøelse og Øl. Farvel, farvel. Jeg ønsker jer, at I maa dø på Rejsen, men begge to, saa ikke den af de to smaa ædle Hoveder, som nu forbavset tegner sig over Kanten paa Pakkassen mod Mombasas blaa Himmel, skal blive ladt alene tilbage og dreje sig fra højre til venstre i Hamburg, hvor ingen ved noget om Afrika."

For mange år siden hoppede en abe fra en zoologisk have i Jylland fra en gren ned på taget af en bybus. Der var stort postyr med dyrepassere og politi, da aben ikke ville forlade bustaget, hvad man næppe kan fortænke den i.

Men det var desværre ikke bussen til Afrika...

Vagn Sohn
Lærer ved Levring Efterskole